

МАЦАВАЦЬ САДРУЖНАСЦЬ НАВУКІ З ВЫТВОРЧАСЦЮ

Цэнтральны Камітэт КПСС і Совет Міністраў СССР ставяць перад савецкім народам неадкладную задачу—забяспечыць далейшы тэхнічны прагрэс нашай краіны. Партыя і ўрад заклікаюць усе арганізацыі ўзяцца за паслядоўнае ўкараненне перадавой тэхнікі ва ўсе галіны вытворчасці. «Укараненне перадавой тэхнікі і паліпшэнне арганізацыі вытворчасці,—гаворыў старшыня Совета Міністраў СССР тав. Н. А. Булганін у сваёй прамове на нарадзе работнікаў прамысловасці,—партрабуюць пастаяннай творчай садружнасці работнікаў навукі і вытворчасці».

Як-жа навуковыя супрацоўнікі нашага ўніверсітэта спраўляюцца з гэтай пачэснай і адказнай задачай?

Трэба адзначыць, што навуковыя работнікі раду кафедраў універсітэта паспяхова ажыццяўляюць садружнасць з трактарным, аўтамабільным і веласіпедным заводамі, картаграфічнай фабрыкай, радыёзаводам і некаторымі іншымі прадпрыемствамі. Асобнымі кафедрамі фізіка-матэматычнага, хімічнага, біёлага-глебавага і геалага-геаграфічнага факультэтаў прароблена ўжо некаторая работа па рэалізацыі ў прамысловасці вынікаў навукова-даследчай работы. Так, вынікі навуковай работы кафедраў агульнай фізікі і электрафізікі над праблемай поўправаднікоў прыняты да рэалізацыі на адным з мінскіх заводаў. Кафедры спектральнага аналізу і фізічнай аптыкі рэгулярна дапамагаюць мінскім заводам у паліпшэнні метадаў спектральнага аналізу.

Навуковыя работнікі хімічнага факультэта прапанавалі для ўкаранення ў вытворчасць вынікаў сваіх даследаванняў па павышэнню ўстойлівасці сталёвых і чыгунных вырабаў шляхам хіміка-тэрмічнай апрацоўкі. Кафедры геалага-геаграфічнага факультэта праводзяць комплекснае вывучэнне эканомікі абласцей БССР, а таксама пытанняў развіцця і размяшчэння прамысловасці, выкарыстання мясцовых сыравінных рэсурсаў і г. д.

У плане навукова-даследчай работы ўніверсітэта на гэты год ёсць рад і іншых тэм, якія маюць

вялікае практычнае значэнне ў развіцці прамысловасці.

Усё-ж трэба адзначыць, што агульны план навукова-даследчай работы ўніверсітэта мае рад істотных недахопаў. Перш за ўсё дрэнна тое, што ў плане вызначана вельмі многа тэм. Гэта вядзе да распылення сіл навуковых работнікаў, не дае магчымасці канцэнтравання ўсёй увагі на распрацоўцы комплексных і актуальных праблем. Дрэнна і тое, што распрацоўкай некаторых важных праблем заняты толькі паасобныя работнікі, што прыводзіць да затрымкі даследчых і эксперыментальных работ.

Дэканаты факультэтаў і навуковая частка ўніверсітэта ўсё яшчэ недастаткова каардынуюць мерапрыемствы па творчай садружнасці навуковых работнікаў з вытворчасцю. У выніку гэтага частка навуковых работнікаў і нават паасобныя кафедры не ўключаюцца ў гэтую работу. Работнікі ўніверсітэта мала яшчэ выступаюць на прадпрыемствах з лекцыямі і кансультацыямі па прапагандзе навукі, тэхнікі і перадавога вопыту.

Цесная садружнасць навуковых работнікаў, аспірантаў і студэнтаў універсітэта з прамысловасцю—справа вялікай важнасці. Толькі пастаянная садружнасць з прамысловасцю дапаможа нам забяспечыць падрыхтоўку высокакваліфікаваных спецыялістаў, здольных да самастойнай работы ў прамысловасці, здольных укараняць у вытворчасць навіейшыя дасягненні навукі і тэхнікі.

Кафедры ўніверсітэта павінны перагледзець планы навукова-даследчай работы ў святле рашэнняў партыі і ўрада па далейшаму ўздзеянню прамысловасці. Навуковая частка ўніверсітэта сумесна з кіраўнікамі прадпрыемстваў павінна распрацаваць канкрэтныя мерапрыемствы па практычнаму ўдзелу навуковых работнікаў у вырашэнні важнейшых вытворчых праблем. Трэба таксама практыкаваць правядзенне нарад сумесна з прадстаўнікамі прадпрыемстваў, прысвечаных пытанням творчай садружнасці.

Вырашэнне гэтых і некаторых іншых пытанняў дапаможа ўзняць на новую ступень садружнасць навукі з вытворчасцю.

Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

За сталінскія КАДРЫ

Орган партбюро, рэктарата, камітэта ЛКСМБ, прафкома і мясцова Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя В. І. Леніна

№ 13 (226)

Панядзелак

30

М А Я

1955 г.

Цана 20 кап.

Для ўніверсітэту

На здымку: студэнт IV курса аддзялення журналістыкі Л. Глебка (злева) здае экзамен па палітэканоміі кандыдату эканамічных навук С. Е. Янчанка.

На дзяржаўным экзамене

27 мая на філасофскім аддзяленні гістфака пачаліся дзяржаўныя экзамены.

Роўна ў дзевяць гадзін раніцы ў кабінце філасофіі паяўляюцца члены дзяржаўнай экзаменацыйнай камісіі на чале з прафесарам Лущыцкім. Пачынаецца экзамен па асновах марксізма-ленінізма. Адзін за другім праходзяць выпускнікі філасофскага аддзялення—Пракаповіч, Савасцюк, Паўлючанка, Копін, Паўлічкаў і другія. Адказы іх поўныя і грунтоўныя. Кожны з іх заслужана атрымлівае выдатную адзнаку.

Усяго за першы дзень здалі экзамен 13 чалавек. Дзевяць з іх атрымалі выдатныя і толькі 4—добрыя адзнакі.

Поспехі студэнтаў фізмата

Студэнты чацвертага курса фізіка-матэматычнага факультэта зараз рыхтуюцца да летняй вытворчай практыкі. Экзаменацыйная сесія тут ужо закончылася. Трэба сказаць, што сесія была не лёгкай. Чацвертакурснікі здавалі такія дысцыпліны, як дыялектычны матэрыялізм, палітэканомію, экзамены па квантавай механіцы і спецкурсу.

Авалодванне гэтымі дысцыплінамі патрабуе ад студэнта ўпартай паўсядзённай работы не толькі ў перыяд экзаменаў, але і на працягу ўсяго года. Прайшоўшыя экзамены паказалі, што ўсе чацвертакурснікі сур'ёзна аднесліся да гэтага, глыбока засвоілі матэрыял. Тут няма ніводнай здавальняючай або нездавальняючай адзнакі. Усе студэнты здалі экзамены на «выдатна» і «добра».

Студэнты І. Лубенікава, Д. Умрэйка, В. Грыбоўскі, А. Ганчарык, Г. Гурыновіч—актывісты курса—па ўсіх прадметах атрымалі толькі «выдатна».

Амаль на ўсіх курсах фізіка-матэматычнага факультэта заканчваецца здача залікаў. Тут таксама дасягнуты добрыя вынікі. Выкладчыкі, якія прымаюць залікі, вельмі задаволены трывалымі ведамі большасці студэнтаў. Паспяхова прайшлі залікі ў трэцякурснай аддзялення матэматыкі па тэорыі імавернасці. Добрае веданне матэрыялу паказалі студэнты Клара Закрэўская, Нікалай Лукашэвіч і іншыя.

Глыбокія веды паказалі студэнты III курса аддзялення фізікі, якія нядаўна здавалі залік па апрацоўцы даследаванняў.

М. ДРУЖБАКОВ.

Сумеснае пасяджэнне кафедраў мовазнаўства

25 мая адбылося сумеснае пасяджэнне кафедраў рускай мовы і агульнага мовазнаўства нашага ўніверсітэта і кафедры рускай і беларускай мовы Мінскага педагагічнага інстытута імя А. М. Горкага. На пасяджэнні кафедраў былі абмеркаваны матэрыялы, апублікаваныя ў дыскусійным парадку ў другім нумары часопіса «Вопросы языкознания за 1955 год, «Аб катэгорыі стану і часцінах мовы ў рускай мове».

Выкладчыца педінстытута С. Л. Рохкінд у сваім уступным слове падрабязна спынілася на гісторыі класіфікацыі часцін мовы ў рускай мове. С. Л. Рохкінд расказала аб прынцыпах вылучэння катэгорыі стану ў самастойную часціну мовы некаторымі лінгвістамі (акадэмік В. В. Вінаград, прафесар Н. С. Паспелаў), а таксама пункт

погляду вучоных-лінгвістаў (прафесар А. Б. Шапіра і другія), якія выступаюць супроць вылучэння катэгорыі стану як самастойнай часціны мовы.

У абмеркаванні дыскусійных матэрыялаў прынялі ўдзел дацэнт Б. І. Касоўскі, старшы выкладчык І. А. Карабань, кандыдат філалагічных навук З. І. Жакава, дацэнт Н. І. Гурскі і другія.

Усе выступіўшыя адзначылі вялікую важнасць вырашэння пастаўленага пытання ў павышэнні паспяховасці навучэнцаў школ па рускай мове.

Кафедры прынялі рашэнне, якое абавязвае ўсіх выкладчыкаў асвятляць у сваіх лекцыях пытанне аб катэгорыі стану як дыскусійнае, абавязкова выказваючы свой пункт погляду.

Н. ПАУЛЕНКА.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОўНАГА СОВЕТА СССР Аб узнагароджанні пісьменніка Шолахава М. А. орденам Леніна

За выдатныя заслугі ў галіне мастацкай літаратуры, у сувязі з пяцідзесяцігоддзем з дня нараджэння, узнагародзіць пісьменніка Шолахава Міхаіла Александравіча ордэнам Леніна.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР
К. ВАРШЫЛАЎ.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР
Н. ПЕГАЎ.

Масква, Крэмль.
23 мая 1955 г.

Вечар, прысвечаны 50-годдзю з дня нараджэння М. А. Шолахава

Днямі ў клубе ўніверсітэта адбыўся вечар, прысвечаны 50-годдзю з дня нараджэння выдатнага савецкага пісьменніка Міхаіла Шолахава.

З дакладам аб жыцці і дзейнасці пісьменніка выступіла кан-

дыдат філалагічных навук Н. М. Багалоубава.

Пасля даклада ўдзельнікі вечара прагледзелі спектакль «У добры час», пастаўлены сіламі драматычнага калектыву ўніверсітэта.

ПАРТЫЙНАЕ ЖЫЦЦЁ

Барацьба за паспяховасць

Прааналізаваўшы вынікі мінулай экзаменацыйнай сесіі, партыйная арганізацыя і дэканат юрыдычнага факультэта намерзілі рад практычных мер, накіраваных на ліквідацыю выяўленых недахопаў і на павышэнне якасці навучання і ўмацаванне дысцыпліны студэнтаў. У прыватнасці, партыйнае бюро звярнула ўвагу на паліпшэнне выхаваўчай работы па акадэмічных групах. Для правядзення гэтай работы былі прыцягнуты выдучыя работнікі факультэта.

Партбюро неаднаразова на сваіх пасяджэннях заслухоўвала справаздачы аб рабоце прымацаваных да груп выкладчыкаў з тым, каб павысіць адказнасць за даручаную ім вялікую і важную справу. Большасць з іх праводзіла значную работу, дапамагаючы грамадскай групі і дэканату весці барацьбу з парушэннямі дысцыпліны, з несур'ёзнымі адносінамі да вучобы з боку асобных студэнтаў.

У той-жа час было пастаўлена пытанне і аб павышэнні ролі студэнтаў-комуністаў. Патрабавалася ад комуністаў-студэнтаў, каб яны не толькі самі вучыліся добра, але і паказвалі прыклад асабістай дысцыплінаванасці, каб яны сістэматычна працавалі над згуртаваннем калектыву ў групах, дапамагалі выкладчыкам і камсамольскім арганізацыям выходзіць сярод студэнтаў любоў да ведаў, уважлівыя адносіны да патрабаванняў вучэбнай дысцыпліны.

Партыйнае бюро яшчэ ў пачатку бягучага семестра вынесла на абмеркаванне партыйнага сходу пытанне аб падрыхтоўцы да вяснянай экзаменацыйнай сесіі. Комуністы крытычна ацанілі вынікі зімовай сесіі і ўнеслі рад прапаноў, накіраваных на павышэнне якасці вучэбна-выхаваўчай работы на факультэце.

Выконваючы рашэнне партыйнага сходу, дэканат і прафесарска-выкладчыцкі персанал павы-

сілі патрабавальнасць да студэнтаў. Выкладчыкі паслядоўна прытрымліваліся правіла, што кожная прапушчаная або дрэнна засвоеная студэнтам на семінарскіх занятках тема належыць здачы на кансультацыі або каллектыву. Гэта дапамагло эфектыўна змагацца з адставаннем студэнтаў па асобных темах вивучаемых дысцыплін. У той-жа час гэтая мера садзейнічала ўмацаванню дысцыпліны.

У адпаведнасці з жаданнем студэнтаў і выкладчыкаў дэканат склаў расклад вучэбных заняткаў такім чынам, каб не дапусціць перанагружанасці студэнтаў у апошнія тыдні перад сесіяй.

Сумесна з партбюро дэканат своечасова падбраў састаў дзяржаўнай экзаменацыйнай камісіі.

Пытанне аб падрыхтоўцы да вяснянай сесіі было прадметам абмеркавання на савеце факультэта. Совет рэкамендаваў выкладчыкам прад'явіць высокія патрабаванні да студэнтаў у перыяд заліковай і экзаменацыйнай сесіі.

Студэнтам створаны ўсе ўмовы для падрыхтоўкі да сесіі. Усе вучэбныя кабінеты пераведзены на 2-х зменную работу. Добра абсталявана чытальная зала, дзе маецца ўся літаратура па прадметах, якія вынесены на экзаменацыйную сесію і дзяржэкзамены.

Партарганізацыі курсаў сумесна з камсамольскім актывам праводзяць сходы студэнтаў па групах, на якіх абмяркоўваюцца пытанні аб падрыхтоўцы да экзаменацыйнай сесіі. Асабліва ўвага звяртаецца на своечасовую здачу залікаў і абарону курсавых работ. Арганізавана таксама таварыская дапамога адстапачым студэнтам з боку мацнейшых таварышаў.

Усе гэтыя мерапрыемствы, распрацаваныя партбюро сумесна з дэканатам, павінны садзейнічаць паспяховаму правядзенню вяснянай экзаменацыйнай сесіі і дзяржэкзаменаў на юрыдычным факультэце.

Ю. СМІРНОУ,
сакратар партбюро факультэта.

НА РАДЗІМЕ ЯНКІ КУПАЛЫ

Прайшло 50 год з часу надрукавання першага верша народнага паэта Беларусі Янкі Купалы—аднаго з заснавальнікаў беларускай савецкай літаратуры.

Адзначаючы гэтую дату, днямі група студэнтаў філалагічнага факультэта нашага ўніверсітэта на чале з кандыдатам філалагічных навук І. Я. Науменка наведала Вязінку (каля

Радашковіч)—радзіму народнага паэта Янкі Купалы. У хаце, дзе ў 1882 г. 25 чэрвеня (ст. ст.) нарадзіўся Янка Купала, арганізаваны музей.

Шматлікія фотаздымкі, кнігі, артыкулы, копіі яскрава расказваюць аб кіпучым жыцці і шматграннай дзейнасці вялікага паэта. Тут-жа знаходзіцца фотакопія аўтографа твора «Мужык»

У чэрвені гэтага года ў Мінску адбудзецца свята песні, прысвечанае гадавіне вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

У свяце песні прымучуць актыўны ўдзел студэнты нашага ўніверсітэта. У зводным хоры горада выступіць хор універсітэта ў саставе 600 чалавек, у танца-

і газеты «Северо-западный край» за 15 мая (ст. ст.) 1905 г., дзе ўпершыню 50 год таму назад быў надрукаваны гэты верш Янкі Купалы — верш, які з'явіўся слаўным пачаткам літаратурнай дзейнасці.

Асабліваю цікавасць мела гутарка з Владзіславай Францаўнай Станкевіч-Луцэвіч—жонкай паэта, якая шмат цікавага расказала з творчай біяграфіі Купалы, у прыватнасці, аб працы яго ў Вільні ў газеце «Наша ніва», аб гісторыі напісання камедыі «Паўлінка», прэм'ера якой здзейснена была самадзейным калектывам. Ролю галоўнай гераіні іграў і непакорнай Паўлінкі выконвала студэнтка Пецярбургскага ўніверсітэта Паўліна Мядзёлка. Зараз Паўліна Мядзёлка працуе выкладчыцай у Будцлаўскай сярэдняй школе (Маладзечанская вобласць).

Жыццё ў Пецярбурзе (1909—1913 гг.), вучоба ва ўніверсітэце ў атмасферы рэвалюцыйна настраенай моладзі, захапленне творчасцю паэтаў вызваленча-дэмакратычных ідэй (Н. Некрасаў, Т. Шэўчэнка, Ф. Багунэвіч), блізкае знаёмства з пачынальнікам соцыялістычнага этапу рускай літаратуры М. Горкім, а таксама цесныя сувязі з Я. Коласам, Цёткай (Алаісай Пашкевіч)—усё гэта станоўча ўздзейнічала на фарміраванне рэвалюцыйнага светонагляду Янкі Купалы.

Жыхары Вязінкі свята ўшаноўваюць памяць паэта-земляка. У музеі размешчана каласная бібліятэка. Вечарамі тут сабіраецца вясковае моладзь, чытаюцца творы Янкі Купалы, прыходзяць сюды і людзі старэйшага ўзросту, тыя, што памятаюць Я. Купалу, дзяліцца сваімі ўспамінамі.

І. КІРЫЛАУ.

ДА СВЯТА ПЕСНІ

Палепшыць атэістычную прапаганду

Цэнтральны камітэт КПСС сваім рашэннем ад 10 лістапада 1954 года яшчэ раз напамніў, што партыя не можа абыхава адносіцца да рэлігіі, як да ідэалогіі, якая не мае нічога агульнага з навукай. Разам з тым ЦК КПСС указаў, што рашаючым сродкам барацьбы супраць рэлігійных забабонаў з'яўляецца прапаганда прыродазнаўчых ведаў, карэннае паліпшэнне культурна-асветнай работы сярод насельніцтва.

Не прыходзіцца даказваць выключнае значэнне вышэйшай школы ў выхаванні моладзі людзей у духу сапраўды навуковай, камуністычнай ідэалогіі. А між тым, у радзе ВНУ, у тым ліку і ў нашым ўніверсітэце, заблылі аб гэтым. Сярод некаторых кіруючых і навукова-педагагічных работнікаў склалася няправільная думка, што з ліквідацыяй у нашай краіне класавай базы рэлігіі адпала неабходнасць у актыўнай атэістычнай прапагандзе, што ў ходзе камуністычнага будаўніцтва рэлігійная ідэалогія стыхійна, самацёкам жыве сябе.

Зразумела, што асабліва адказнасць у разгортванні атэістычнай прапаганды кладзецца на кафедры грамадскіх навук. Аднак, калі кафедры дыялектычнага і гістарычнага матэрыялізму і гісторыі філасофіі ў асноўным спраўляюцца з гэтай работай, то аб кафедры марксізма-ленінізма гэтага сказаць нельга. Яна па сутнасці самаўхілялася ад сістэматычнай навукова-атэістычнай работы. Іменна гэта кафедра павінна з'яўляцца самым палкім арганізатарам навукова-атэістычнай прапаганды ва ўніверсітэце.

Адносна нядрэнна пастаўлена навукова-атэістычная прапаганда на хімічным факультэце, дзе значная частка прафесараў, дацэнтаў і выкладчыкаў у сваіх лекцыйных курсах умела праводзіць навукова-атэістычную прапаганду. Удзяляюць увагу гэтаму пытанню і асобныя выкладчыкі біёлага-глевавага факультэта. Аднак у цэлым калектыву біёлага-глевавага факультэта зрабіў далёка недастаткова. А між іншым на гэтым факультэце мेलі месца факты, якія сведчаць аб дрэннай пастаноўцы навукова-

атэістычнай прапаганды сярод студэнтаў.

Нельга лічыць нармальным, той факт, што дэканы, многія загадчыкі кафедрамі і нават партыйныя бюро факультэтаў не цікавяцца пытаннямі навукова-атэістычнай прапаганды. Толькі ад выпадку да выпадку, калі паяўляецца рашэнне адпаведных органаў, на кароткі тэрмін у рух прыходзіць усё. Але праходзіць некаторы час, і навукова-атэістычная работа сціхае, ажыўляецца дзейнасць царкоўнікаў і сектантаў, якія ўсімі сродкамі прабуюць заманіць у царкву моладзь, у тым ліку і студэнцкую.

Ва ўніверсітэцкім навуковым плане амаль кожная навуковая дысцыпліна змяшчае багаты матэрыял для навукова-атэістычнага выхавання студэнтаў. Вялікім атэізмам павінна быць прасякнута ўся наша вучэбная, навуковая, палітыка-выхаваўчая і культурна-масавая работа. У гэту работу павінны быць уцягнуты ўсе факультэты і ўвесь прафесарска-выкладчыцкі састаў.

Але гэтага, на жаль, пакуль што няма.

Слаба пастаўлена навукова-атэістычная прапаганда ў навукальным працэсе і на філалагічным факультэце. Яна носіць у значнай меры ілюстрацыйны характар. Навуковыя работнікі, сутыкаючыся з фактамі і прозвішчамі, якія паказваюць шкоду рэлігіі, падкрэсліваюць іх у выкладанні прадмета. Гэта карысна, але гэтага мала. Навукова-атэістычная прапаганда ў самім вучэбным працэсе павінна ісці глыбей. Для гэтага філалагічны факультэт мае дастаткова сіл. Напрыклад, прафесар Гутараў даўно і плённа займаецца агульнымі пытаннямі эстэтыкі. Направаецца пытанне, чаму-б прафесару Гутараву не прачытаць даклад для навуковых работнікаў і студэнтаў на тэму, як рэлігійная ідэалогія зацімняла і нывечыла карціны сапраўднасці? Чаму-б спецыялістам па рускаму і беларускаму фальклору не аб'яднаць сваіх намаганняў ў пастаноўцы навуковага даклада аб народнай творчасці, як невычарпальнай крыніцы для барацьбы з папоўшчынай і насаджэннем каталіцызма?

Дрэнна пастаўлена навукова-

атэістычная прапаганда на радзе кафедраў фізіка-матэматычнага факультэта, асабліва на кафедры матэматычнага аналізу, геаметрыі.

Многія лектары недастаткова акцэнтуюць увагу на раскрыцці рэакцыйнай ролі каталіцкіх партый у капіталістычных краінах. А каталіцкія партыі—гэта прамая агентура Ватыкана і амерыканскага імперыялізма. Гэта асабліва важна паказаць у такіх курсах, як новая гісторыя, тэорыя і гісторыя дзяржавы і права. На І курсе юрыдычнага факультэта дацэнт Кікоць прачытаў лекцыю на тэму: «Дзяржава і права германскай імперыі 1871—1918 гг.». Лектар правільна раскрыў асноўныя пытанні тэмы. Аднак, характарызуячы палітычныя партыі, лектар нічога не сказаў аб каталіцкай «партыі цэнтра». А вядома, што гэта партыя на ўсім працягу свайго існавання іграла і іграе самую рэакцыйную ролю ў гісторыі Германіі. Калі-б кафедра праводзіла мэтанакіраваную работу ў гэтых адносінах, такі важны момант не быў-бы ўпушчан у лекцыі.

Правільна было-б чакаць ад кафедраў новай гісторыі, тэорыі і гісторыі дзяржавы і права.

Поспехі дыялектолагаў

Створаны сем год таму назад гісторыка-дыялекталогічны гурток нашага ўніверсітэта ўвесь час ўзмоцнена працягвае займацца зборам звестак жывой гаворкі для складання атласа дыялектаў, падрыхтоўку і выданне якога здзейсніў Інстытут мовы і літаратуры АН БССР і Інстытут рускай мовы АН СССР.

Дыялекталогічны атлас, як прадагледжвае праграма, фіксуе асобныя з'явы мовы, дасць магчымасць не толькі больш глыбока і дакладна даследаваць працэсы скрываўвання сацыяльных і тэрытарыяльных дыялектаў, ступень уплыву літаратурнай мовы на жывыя гаворкі і, наадварот, — пранікненне лексічных і сінтаксічных канструкцый з жывых гаворак у літаратурную мову, але з'явіцца важным дапаможнікам як для вучоных сумежных дысцыплін — гісторыкаў, этнографіі, фальклору, рэстаўрацыі, археалагіі, так і для настаўнікаў-лінгвістаў у выкладанні мовы ў школе.

Гісторыка-дыялекталогічны гурток (кіраўнік кандыдат філалагічных навук Е. М. Рамановіч), які аб'ядноўвае 25 студэнтаў беларускага і рускага аддзяленняў філалагічнага факультэта, штогод у час летніх канікул наладжвае спецыяльныя экспедыцыі ў розныя раёны Беларусі. На аснове дыялекталогічных звестак студэнты напісалі рад дакладаў, якія затым былі прачытаны на пасяджэнні гуртка. лепшыя працы гурткоўцаў заслухоўваліся на навуковых канферэнцыях. На гарадскім аглядзе студэнцкіх навуковых работ рэфераты «Фанетычны асаблівасці гаворак в. Савані Стаўбцоўскага раёна» Е. Камароўскага і «Шарны лік у беларускай мове» Г. Барташэвіча атрымалі высокую ацэнку і былі аднесены да першай катэгорыі. Свае дыпломныя работы былі студэнты, а зараз аспіранты Бурак, Анічэнка пісалі на дыялекталогічных матэрыялах.

Варта адзначыць, што ўдзел у навукова-даследчым гуртку ву-

чыць студэнтаў не толькі таму, як трэба працаваць над матэрыяламі, рабіць самастойныя высновы, але і садзейнічае агульнаму павышэнню іх паспяховасці і засваенню праграмаў матэрыялу. Так, на экзаменах па дыялекталогіі, фальклору, гісторыі мовы і другіх гуманітарных навук адказы студэнтаў-гурткоўцаў Н. Прашквіч, Т. Комар, Е. Селяўкі, Л. Леўчык і др. былі ґрунтоўнымі і асэнсаванымі. На рэшце, удзел у экспедыцыях прынес вялікую карысць для будучых выкладчыкаў, расшырыўшы іх уяўленне аб характэры і багацці Беларусі. Студэнты набылі на радзіме Я. Купалы, Я. Коласа, А. Міцкевіча і ў другіх гістарычных месцах нашай рэспублікі.

Нядаўна члены гуртка дыялекталогіі падвялі вынікі дзейнасці сваёй работы. За сем год існавання гурток прарабіў значную навукова-даследчую работу. Апрача цэнтральных раёнаў, ім дэталёва даследаваны і вывучаны дыялекты 146 населеных пунктаў 29 раёнаў Віцебскай, Магілёўскай, Маладзечанскай і Брэсцкай абласцей. Сабраныя шматлікія матэрыялы, апрацаваныя і картаграфаваныя, маюць значную навуковую каштоўнасць і здзязяны ў АН БССР.

11 былых членаў гуртка зараз з'яўляюцца аспірантамі і навуковымі супрацоўнікамі ўніверсітэта і АН БССР, сярод іх: Хацкевіч, Квяткоўская, Дзянісава, Копець, Блінава і другія. Л. Шакун і Б. Лапаў, былыя дыялекталогі, зараз кандыдаты філалагічных навук.

У гэтым годзе гурток значна папоўніўся за лік студэнтаў першага курса.

На адным з пасяджэнняў члены гуртка прынялі рашэнне: падрыхтаваць неабходныя матэрыялы для складання слоўніка Мінскай вобласці, прычым і пабудова якога будзе распрацавана супрацоўнікамі АН БССР.

І. ЦІШЧАНКА,
стараста гуртка дыялекталогіі.

больш глыбокага азнаямлення навуковых работнікаў і студэнтаў з міжнароднымі падзеямі і той пэўнаснасцю дзейнасцю, якую выдэ Ватыкан і яго філіялы — каталіцкія партыі ў Заходняй Германіі, Італіі, Францыі і іншых краінах.

Геалогія пераканаўча даказвае сапраўднасць законаў дыялектыкі і адначасова абвясняе рэальныя ўяўленні паходжання жыцця на зямлі. Але геалагічныя кафедры ў сваёй рабоце, асабліва пры чытанні такіх лекцыйных курсаў, як «Агульная геалогія», «Геалогія з асновамі палеанталогіі», «Гістарычная геалогія» і іншыя не выкарысталі ўсіх магчымасцей у справе матэрыялістычнага, атеістычнага выхавання студэнтаў.

Ва ўніверсітэце пінацца і абараняецца маса кандыдацкіх дысертацый. Аднак за ўвесь пастаўлены перыяд ніводнай дысертацыі не абаронена на тэму атеізма.

В. І. Ленін у прамове на III з'ездзе комсамола ўказаў, што фарміраванне навуковага светапогляду немагчыма без авалодання ведамі, якія выпрацавала чалавечтва, без засваення культурнай спадчыны мінулага. Фармі-

раванне матэрыялістычнага светапогляду студэнтаў, іх перакананняў адбываецца галоўным чынам у працэсе навучання і залежыць ад ідэйнай накіраванасці лекцый выкладчыкаў. Таму і навукова-аэістычнае выхаванне павінна быць істотнай часткай вучэбнага працэсу.

Неабходна перагледзець план навукова-даследчай работы кафедры на 1955 год, тэматыку кандыдацкіх дысертацый і тэматыку студэнцкага навуковага таварыства на будучы навучальны год з мэтай уключэння тэм, звязаных з распрацоўкай навукова-аэістычных праблем.

Неабходна перагледзець таксама план культурна-масавай і палітыка-выхаваўчай работы ўніверсітэта, факультэтаў і грамадскіх арганізацый і ўключыць у іх мерапрыемствы, звязаныя з шырокай прапагандай навукова-прыродазнаўчых ведаў сярод студэнтаў. Трэба каб лекторы ўніверсітэта перыядычна рабілі лекцыі на аэістычныя тэмы. Уся гэта важная работа павінна знаходзіцца пад неаслабным кантролем партыйнай арганізацыі ўніверсітэта і факультэтаў.

Дацэнт Н. Е. РАГОЗІН,
член партбюро ўніверсітэта.

Народны пісьменнік

Споўнілася 50 год з дня нараджэння выдатнага савецкага пісьменніка Міхаіла Александровіча Шолахава.

Шолахаў увайшоў у літаратуру як мастак Данскага краю. Ужо ў першым зборніку «Данскія апавяданні» (1926 г.) ён змог узвысіцца да вялікіх мастацкіх абгульненняў. «Мясцовыя» тэмы, малюнк, характарыстыкі, падзеі, адлюстраваны ў яго творах, захавалі гістарычныя вехі ў развіцці нашай дзяржавы.

Першым буйным творам Шолахава, які з'явіўся адным з лепшых твораў савецкай літаратуры і атрымаў Сталінскую прэмію першай ступені, быў раман-эпапея «Ціхі Дон».

Працаваць над «Ціхім Доном» Шолахаў пачаў у 1925 годзе. «Хацелася, — гаварыў ён, — напісаць аб народзе, — сярод якога я нарадзіўся і які я ведаў». З гэтай мэтай пісьменнік звяртаецца на родны Дон, дзе працуе ў партыі, многа і паспяхова.

Першая кніга «Ціхага Дона» выйшла ў 1928 г., апошняя — чацвертая — у 1940 г. Дзея рамана ахоплівае перыяд з 1912 па 1922 год. Тэарэтычнай асновай і палітычным накіраваннем ў асвятленні Шолахавым гістарычных падзей гэтага перыяду было вядомае ленынскае палажэнне аб ператварэнні імперыялістычнай вайны з яе буржуазным нацыяналізмам і шавінізмам у грамадзянскую вайну, натхнёнаю ідэямі свабоды і пролетарскага інтэрнацыяналізма.

Шырока паказваючы складаную гістарычную панараму бурных рэвалюцыйных падзей у Расіі, падмаючы велізарнай важнасці пытанне аб шляхах пераходу на бок Савецкай улады данскага казачства, здаўна арганізаванага рускім самадзяржаўем у асабае ваеннае саслоўе, — Шолахаў ахарактарызаваў у сваім творы вялікую колькасць гістарычных асоб і мастацкіх персанажаў.

Рэвалюцыйнае казачства прадстаўлена ў вобразах Фёдора Падцёлкава, Міхаіла Крывашлыкава, Івана Лагуціна, Бунчука; контррэвалюцыйнае — у тыпах Фаміна, Чэрняцова, Спірыдонова, Папова, Карнілава, Лукомскага, Дзянікіна, Каледзіна, Краснова і іншых верхавадоў белавардзейшчыны.

Скразнымі вядучымі сюжэтнымі вобразамі з'яўляюцца Грыгорый Мелехаў і Міхаіл Кашавой,

жыццё якіх паказана поўна, усебакова, на шырокім фоне вострых жыццёвых канфліктаў, палітычных і псіхалагічных сітуацый. Калі ў вобразе Мелехава Шолахаў тыпізаваў саслоўныя звычкі, уласніцкія настроі, індывідуалістычнае самаашуканства і адарванасць ад рэвалюцыйнай праўды і народа пэўнай часткі казачства, «якое блукае ў палітыцы, як мяцеліца ў стэпу», — то ў вобразе Кашавага аўтар раскрыў характары тых людзей, якія мелі «свае прамыя шляхі, свае канцы». І зусім законна і павучальна, што іменна Кашавы ў канцы барацьбы за ўсталяванне Савецкай улады на Дану становіцца старшынёй хутарскага рэвалюцыйнага камітэта, а Грыгорый Мелехава спасцігла трагедыя.

М. Горкі ўжо ў 1931 г. пасля выхаду трэцяй кнігі «Ціхага Дона» пісаў: «Шолахаў вельмі даравіты, з яго можа выпрацавацца выдатнейшы савецкі літаратар». А Міхаіл Іванавіч Калінін у гутарцы з маладымі пісьменнікамі ў 1934 г. сказаў: «...«Ціхі Дон» я лічу нашым лепшым мастацкім творам. Асобныя месцы напісаны з выключнай сілай». І. В. Сталін назваў Шолахава «выдатным пісьменнікам нашага часу».

Другім буйным творам М. Шолахава і ўсёй савецкай літаратуры з'яўляецца «Узнятая цаліна», якая адлюстроўвае важнейшы рэвалюцыйны пераварот у гісторыі нашай Радзімы — калектывізацыю сельскай гаспадаркі СССР.

«Узнятая цаліна» — гэта непераўзыйдзены яшчэ ўзор камуністычнай партыйнасці, савецкай народнасці і мастацкага майстэрства ў мастацтве і літаратуры сацыялістычнага рэалізма.

Кожны выведзены ў гэтым творы вобраз з'яўляецца сапраўды сацыяльным тыпам і ў той жа час ярка выяўлена індывідуальнасць.

У гісторыка-літаратурным і палітычным сэнсе «Узнятая цаліна» Шолахава — не толькі лепшы твор аб калектывізацыі, але і своеасаблівае мастацкае кіраўніцтва па арганізацыйнаму ўмацаванню калгасаў.

Шолахаў першым ва ўсю мову сваіх мастацкіх сродкаў адлюстравваў станаўленне і фарміраванне новага тыпу чалавечай свядомасці і камуністычных адносін да працы. Цудоўныя і ўзвышаныя ідэі камунізма знайшлі ў рамане дастойнае ўвасабленне.

Ідэйна-выхаваўчае і пазнавальнае значэнне «Узнятай цаліны» вельмі вялікае. Але асабліва вялікае эстэтычнае ўздзеянне гэтай кнігі на чытачоў. Шолахаў — выключны майстра сацыяльна-псіхалагічнага партрэта ў літаратуры. Ён можа тонка раскрываць унутраны свет людзей, іх сацыяльныя імкненні, перажыванні, трывогі сэрца, бурныя страсцей. Усе яго вобразы поўны жыццёвай праўды. Мова іх трапная, свежая і арыгінальная. Яны надзелены сутуба індывідуальнымі рысамі, вельмі выразнымі і запамінаюцца на ўсё жыццё.

Кожны мастацкі вобраз, падзея, малюнак прыроды, адлюстраваныя Шолахавым, актыўна хваляюць чытача, узбуджаюць у яго любоў, спачуванне, пагарду або нянавісць.

У гады Вялікай Айчыннай вайны Шолахаў некалькі разоў выяжджаў на фронт, наведваў часці дзеючай арміі. Пісьменнік-патрыёт апублікаваў у «Правде», «Красной звезде», «Комсомольской правде» рад яркіх нарысаў і артыкулаў, прасякнутых гарачай любоўю да Камуністычнай партыі, сацыялістычнай Радзімы, народа. Яго «Навука нянавісці» — страсны заклік да свяшчэннай барацьбы з крывавым фашызмам. У гады вайны Шолахаў прыступіў да напісання ваенна-гераічнага эпаса «Яны змагаліся за Радзіму».

Цяпер Шолахаў паспяхова працуе над завяршэннем сваіх мастацкіх твораў і актыўна ўдзельнічае ў агульнанародным руху барацьбы за мір ва ўсім свеце.

За выдатныя заслугі ў развіцці літаратуры Савецкі ўрад узнагародзіў Шолахава ордэнам Леніна і ордэнам Айчыннай вайны першай ступені — за ўдзел у барацьбе супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Вучоныя Савецкага Саюза ў 1939 г. выбралі яго сапраўдным членам Акадэміі навук СССР. З 1937 г. Шолахаў з'яўляецца дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР.

Творчасць Міхаіла Шолахава, народжаная савецкай рэчаіснасцю, з'яўляецца яркім доказам мастацкай сталасці савецкай літаратуры.

Прафесар І. В. ГУТАРАУ.

На здымку: М. А. Шолахаў у сваім рабочым кабінете ў станцыі Вешанскай.

НОВЫЯ ВЕРШЫ

Ты помніш...

Ты помніш, дзе поле
шуміць збажыной.
Дзе туляцца
снежкі барамі?
Навек нас здружыла
дзяцінства з табой,
А школа—
назвала сябрамі.
Мы часта гулялі
на лузе між траў,
І радасць хадзіла
за намі.
А ліпеньскі вечер
з калінай шаптаў,
Аб чым ён шаптаў—
мы не зналі.
Не раз жаўрукі
разбудзілі вясну,
Дзяўчаты тапталі
рамонкі...
І толькі цябе
ўспамінаю адну
І смех твой
вясёлы і звонкі.
І сэрца маё
небывалай тугой
Спіскаюць
пачуцці кахання,
Бо імі не змог
падзяліцца з табой,
Адкрыць іх табе
да растання.

Г. МОХАРТ.

СКАЖЫ...

Можа гэта зусім не так,
Можа проста не збыцца таму,
Можа я ўсё прыдумаў, дзівак?
Толькі-ж ты мне скажы:—Чаму?
Прытуліўшыся, месяц сеў
На ўзгорку за вёскай спачыць.
Мы-ж бы сцэжкі згубілі ўсе
З вечарыні дамоў ідучы,
Быццам іх у вузлы хто звязаў,
Што нідзе ім канца не было...
І ніхто з нас не ўбачыў, не знаў,
Што ў другі бок ідзе—
не ў сяло.
А світанне нябачнай рукой
Адкрывала нябёс сіняву...
Гэтак доўга блукалі з табой,
А чаму гэта ўсё? Чаму?
В. ЗУЕНАК.

Чараўніца

Над полем шыркім
Ляціць вецер весні,
Нясе трактарысту
Дзявочую песню.
А прыдзе ён з поля,
Вясна яму шэпча:
— Дзяўчыну спаткаеш
За вёскай пад вечар.
І хлопец за вёску
Ідзе ўсхваляваны,
Насустрэч—у белай
Касынцы каханне.
Вясна хлопцу веццем
Вішнёвым махае:
— Скажы сваёй любай,
Скажы, што кахаеш.
Ды хлопец не можа

Сказаць ёй аб гэтым...
Пялёсткі насустрэч
Вясна сыпле з ветрам.
Дзяўчына хлапцу
Працягнула хусцінку:
— Дастань, мне ў вока
Папала пясчынка.
Вясна-ж у той час
У хлапца за плячыма
Шагнула:—Дзівак!
Абдымі ты дзяўчыну.
І ночы ім мала,
Каб нагаварыцца,
Каб налюбавацца
Вясной-чараўніцай.

Ул. НЯДЗВЕЦКІ.

Чужой

А она его не узнала,
возле школьной калитки встретив.
Он прошел походкой усталой,
оглянувшись
и вдруг заметил,
что у дочки коса большая,
что завязана лента мило,
словно осень, сад украшая,
ей багрянец свой подарила—
и теперь она так похожа
на жену его ту, на маму.
Позвала кого-то:
— Сережа!
— Оля!
и убежала с друзьями.
А ему захотелось,
чтоб — «папа!» —
громко-громко крикнула дочка...
Снял рассеянно новую шляпу,
вытер лоб немытым платочком...
Если б только простить могли бы
те глаза, что прощали прежде...
На алею
со старой липы
долго падал лист пожелтевший,
одиноким,
как тот, кто спину
молчаливо согнул
и глубже
дорогую шляпу надвинул,
уходя чужим и ненужным.

Д. СИМОНОВИЧ.

Без увагі і дапамогі

Батанічны сад нашага ўніверсітэта з'яўляецца буйнейшым у рэспубліцы. Ужо многа год ён трымае цесную сувязь з шматлікімі школамі, станцыямі юнатаў, батанічнымі садамі рэспублікі.

Многа цікавых культур пасяна вясной гэтага года ў садзе. Тут і прысланыя з Днепрапятроўска 20 гатункаў кукурузы, чуміза, проса, канатнік, кенаф і іншыя.

На жаль, гаспадарчая частка ўніверсітэта (прарэктар т. Бярэзін) не аказвае саду ніякай дапамогі.

На старонках нашай газеты з прэтэнзіямі да гаспадарнікаў ўніверсітэта ўжо выступала загадчыца батанічнымі садамі А. К. Ефрэмкіна. Яна гаварыла аб дрэн-

най ахове сквера і саду. Нягледзячы на гэта, ахова саду да цяперашняга часу не наладжана.

Прайшло ўжо каля месяца з таго часу, як т. Ефрэмкіна звярнулася ў адміністрацыйна-гаспадарчую частку ўніверсітэта з просьбай падвесці ваду ў сад і сквер для паліўкі клумб і ўсходаў раслін. Тав. Бярэзін падпісаў заяву А. К. Ефрэмкінай і аддаў яе «на рэагаванне» інжынеру т. Смоткіну. Інжынер «рэагуе» да гэтага часу, а ў батанічны сад, як і ў аранжэрэю, па ранейшаму не падаецца вада.

Калі-ж адміністрацыйна-гаспадарчая частка ўніверсітэта акажа дзейсную дапамогу батанічнаму саду?

В. ПАУЛОВІЧ.

Ці так выконваюць даручэнні?

Некаторы час таму назад камсамольскае бюро гістфака арганізавала паездку групы ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці і дакладчыкаў у падшэфны калгас «Кастрычніцкая рэвалюцыя» Дзяржынскага раёна для правядзення вечара.

Студэнты прыехалі ў калгас у поўдзень, калі ўсе калгаснікі былі на рабоце, і не было перадкім выступаць. Патаптаўшыся некаторы час на месцы, удзель-

нікі мастацкай самадзейнасці, а за імі і дакладчык В. Мацкевіч (IV курсе гістфака) паехалі назад у горад. У калгасе засталася толькі студэнтка II курса Міронава і вечарам прачытала калгаснікам даклад аб міжнародным становішчы.

Паўстае пытанне: хто дазволіў так безадказна адносіцца да камсамольскіх даручэнняў і зрываць шэфскую работу?

А. КАСПЯРОВІЧ.

Сустрэчы баскетбольных каманд

У мінулую нядзелю былі праведзены фінальныя ігры баскетбольных каманд на кубак сталіцы.

Жаночая каманда нашага ўніверсітэта, у якой выступалі Гарохава, Свідэрская, Старыкава, Навіцкая і Дзедзянкова, сустрэлася з баскетбалісткамі «Іскры». Трэба заўважыць, што ў саставе «Іскры» іграюць амаль усе баскетбалісткі, што ўваходзяць у зборную каманду БССР, якая на першынстве краіны гэтага года заняла шостае месца.

Баскетбалісткі ўніверсітэта пе-

рамаглі сваіх сур'ёзных праціўнікаў з лікам 33 : 30 і заваявалі кубак сталіцы.

* * *

У гэты-ж дзень адбылася таксама фінальная сустрэча мужчынскіх баскетбольных каманд ўніверсітэта і політэхнічнага інстытута.

Універсітэцкія баскетбалісты ўвесь час мелі значную перавагу над політэхнікамі. Супакоіўшыся гэтым, нашы баскетбалісты ў апошнія минуты сустрэчы ігралі вяла і прайгралі з лікам 50 : 52.

21-шы выпуск „Вучоных запісак“

Вышаў у свет чарговы (21) выпуск вучоных запісак Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя В. І. Леніна. Ён у асноўным прысвечан пытанням фізічнай геаграфіі Беларускай ССР і некаторым праблемам эканамічнай і палітычнай геаграфіі зарубешных краін.

Артыкулы па фізічнай геаграфіі з'яўляюцца вынікам даследаванняў аўтараў. Да такіх адносяцца артыкулы В. А. Дзяменцева «Скразныя даліны Беларусі і магчымасці іх гаспадарчага выкарыстання», А. Х. Шкляра «Мазырскае Палессе (фізіка-геаграфічная характарыстыка)», О. Ф. Якушкі «Эразіённыя і дэлювіяльныя працэсы ў лёсавых раёнах БССР», Л. Н. Вазнячука «Матэрыялы да вивучэння смерчаў на тэрыторыі БССР».

Вялікую цікавасць прадстаўляе артыкул В. А. Дзяменцева «Скразныя даліны БССР і магчымасці іх гаспадарчага выкарыстання».

У гэтай рабоце дадзена абгрунтаваная прапанова аб скарыстанні скразных далін для злучэння каналамі раду рэк БССР у адзіную водную сістэму. Некаторыя скразныя даліны ўжо выкарыстаны як магістралі водных шляхоў. Так,

Аўгустоўскі канал праходзіць па старадаўняй даліне Чорнай Гапачы і Бабра. Участак Агінскага (Дняпроўска-Нёманскага) канала праходзіць па скразной даліне ракі Шчары, якая прарвала Беларуска-марэнную граду. На межах Мінскага і Свенцянскага ўзвышшаў скразная даліна злучае вярхоўі Вішы і Поні, прытока Бярэзіны. Яшчэ ў мінулым стагоддзі высюўваўся праект злучэння гэтых рэк каналам. Па скразной даліне Лучосы і Аршыцы можна злучыць каналам Заходнюю Дзвіну і Дняпро.

Артыкул А. Х. Шкляра прысвечан фізіка-геаграфічнай характарыстыцы Мазырскага Палесса, займаючага Уборчы-Прыпяцкае міжрэчча і прымыкаючы да яго часткі даліны Прыпяці і Хойніцка-Брагінскага ўзвышша.

Мазырскае Палессе як частка Палескай нізіны яшчэ ў мінулым стагоддзі выдзялялася ў асобны гістарычны раён. Пасля Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі вивучэнне прыроды і гаспадаркі Палесса, а таксама работы па яго меліярацыі прынялі шырокі размах і планавы характар. У дырэктывах XIX з'езда КПСС прадугледжана «правесці работы па

асушэнню балот у Беларускай ССР, Украінскай ССР (у першую чаргу ў раёнах Палескай нізіны)».

А. Х. Шкляра ў сваім артыкуле падрабязна характарызуе геалагічную будову, карысныя выкапні, рэльеф, клімат, гідрагеаграфічную сетку, глебы пакрыў, расліннасць і жывёльны свет Мазырскага Палесса. У заключэнне прыводзіцца схема фізіка-геаграфічных раёнаў, дасяца характарыстыка іх прыроды, а таксама зроблены практычныя вывады і прапановы па пытаннях сельскагаспадарчага выкарыстання тэрыторыі.

У артыкуле О. Ф. Якушкі разглядаецца аб выяўленні эразіённых працэсаў у лёсавых раёнах БССР у сувязі з праблемай аховы глеб і барацьбы з фактарамі іх разбурэння.

Два артыкулы, напісаныя Л. Н. Вазнячуком, прысвечаны пытанням узнікнення і межаў распаўсюджвання смерчаў у Еўропе і на тэрыторыі БССР.

Вяданне геаграфічнага распаўсюджвання смерчаў і сінаптычных умоў іх узнікнення неабходна для прагноза гэтай шкоднай прыроднай з'явы і арганізацыі паспяховай барацьбы з ёй. Аўтарам сабраны даныя 300 смерчаў, зарэгістраваныя ў паўночнай частцы Еўразіі за апошнія 200 год.

У гэтым выпуску вучоных запісак змешчаны два артыкулы К. І. Лукашова. У артыкуле «Рэакцыйныя канцэпцыі амерыканскай буржуазнай геаграфіі на службе імперыялізма» выкрываецца рэакцыйная сутнасць амерыканскай геаграфічнай «навукі».

Сучасныя амерыканскія географы выдумваюць антынавуковыя рэакцыйныя канцэпцыі, «глобальны», касмапалітычны падыход да эканамічных, сацыяльных і палітычных пытанняў накіраван супроць суверэнітэту асобных краін і народаў, іх свабоды і незалежнасці. Ён спрабуе «абгрунтаваць» прэтэнзіі ЗША на чужыя тэрыторыі, рэсурсы сыравіны, апраўдаць заняволненне і эксплуатацыю народаў каланіяльных і залежных краін. Усё грамадскае развіццё амерыканскай буржуазнай географіі спрабуюць тлумачыць залежнасцю ад «геаграфічнага акружэння», на якое ўзвальнаецца ўся віна за галечу і нястачы працоўных. Прыпісваючы англа-саксам праслаўную расавую «жыццяздольнасць» з выпадку «кліматычнай перавагі», яны сцвярджаюць, што англа-саксы і ў першую чаргу амерыканцы заклі-

каны кіраваць усім светам.

Навука даўно разграміла і адкінула гэтыя вульгарна-расісцкія выдумкі аб уплыве прыродных умоў на грамадскае развіццё, аб перавагах адной расы над другой.

У другім атыкуле К. І. Лукашоў прыводзіць новыя цікавыя даныя, якія характарызуюць барацьбу амерыканскага капітала за мінеральныя рэсурсы каланіяльных і залежных краін. На канкрэтным матэрыяле аўтар паказвае, як пад відам «дапамогі» манополі ЗША ў каланіяльных і залежных краінах захопліваюць пад свой кантроль крыніцы нафты, залежы жалезных і марганцавых руд і волава, вывозяць туды свае капіталы, не даючы магчымасці развіцця мясцовай прамысловасці.

Артыкул А. Ю. Шпірта прысвечан тэме барацьбы імперыялістаў за нафту бліжняга і сярэдняга Усходу.

У заключэнне трэба адзначыць, што гэты выпуск вучоных запісак БДУ прынясе пэўную карысць студэнтам, выкладчыкам, прапагандыстам і работнікам народнай гаспадаркі рэспублікі.

О. Ф. ЯКУШКА,
дацэнт кафедры фізічнай геаграфіі.

Рэдактар В. Л. ШАЦІЛА.